

Варіант слов'янської релігії

Микола Рибачук,
доктор філософських наук,
академік Української академії політичних наук
Вадим Ковальчук,
політолог

*Паньков Анатолій, Барладяну-Бирладник Василь. Релігія і боги
Давньої Русі – України. Одеська національна юридична академія.
– О., 2003. – 176 с. + 24 арк. іл.*

Початок ХХІ століття характеризується, зокрема, активними процесами відновлення природного релігійного життя пострадянських соціумів. Не стало винятком і українське суспільство. Прикметною ознакою розвитку духовності в Україні є відновлення релігійно-церковної мережі, нормалізація відносин між державою та релігійними організаціями, гармонізація міжконфесійних і міжцерковних стосунків, визначення соціально-політичних орієнтацій найчисленніших церков, що діють на теренах України, а також дослідження релігії в історичному контексті.

Після розпаду Радянського Союзу в Україні з'являється чимало наукових праць, присвячених різним аспектам теорії і практики релігієзнавства. Серед них вирізняється справді унікальне дослідження Анатолія Панькова та Василя Барладяну-Бирладника. Після краху радянських світоглядних і духовних стереотипів автори монографії, по суті, уперше в науці розкривають зміст давньоукраїнського варіанта слов'янської релігії – Ведичного Православ'я. Вони обґрунтовано доводять його монотеїстично-космічний характер. У книзі на конкретному матеріалі розкривається архітектурний, скульптурний, мальовничий, богослужбовий, обрядовий канони, символіка, ієрархія, богослов'я, давньоруський календар і свята Ведичного Православ'я, а також його вплив на становлення християнства.

Заслуговує на увагу вдало розроблена структура книги, яка логічно поєднує дослідження основних етапів розвитку та характерних ознак релігії Давньої Русі – України. До цих етапів належать: Рідна Українська Національна Віра, Ведичне Православ'я, Єдиний Бог слов'ян, вчення про Триглаву – Трійцю, вчення про душу, вчення про триєдність Бога, вчення про обряди та релігійно-церковну символіку.

Окремо розглядається історія появи книг канонічного змісту – „Велесової книги” (язичницької книги доолегової Русі) та Біблії. До речі, 1968 року М. Скрипник підготував і тоді ж видав у Лондоні та Гаазі „Велесову книгу” в оригіналі (українською мовою) під назвою „Літопис дохристиянської Русі – України”. Особливу увагу автори звертають на висвітлення аспектів, що стосуються специфіки відправлення богослужіння священослужителями Ведичного Православ'я, а також на опис архітектури й оздоблення його храмів.

Окремі сюжети висвітлюють значення в розвитку духовності українського народу національно-релігійного феномена. Автори нагадують, що ще на початку XV століття католицький кардинал д'Елі писав: „Русини до такої міри поєднали своє християнство з язичністю, що дуже важко говорити про те, чого більше у цьому поєднанні: чи християнства, яке поглинуло язичність, чи то язичності, яке поглинуло християнське віровчення”.

Аналогічну думку розвиває, зокрема, археолог-історіософ Ю. Шилов, повертаючись до Володимирового Хрещення Русі: „Складається враження, що разом із Володимировим Хрещенням Русі відбулася (чи не за участі самого Володимира?) змова волхвів. Адже саме цим можна пояснити не тільки розквіт язичності у хрещеній Русі, але й корінні особливості православ'я...”

Через два століття створюється „Слово о полку Ігоревім”, в якому немає жодного слова про християнство. Над святительським чином у Софії Київській – трипільсько-скіфська символіка. На Василівських воротах Новгородської Софії є чітке зображення ведичного Бога Китовраса – крилатого кентавра. Там же написано його ймення.

Такі факти давно інтригують дослідників. Пояснення віднаходяться різні, але висновки сходяться в одному: апофеоз традиційних вірувань на Русі припадає на роки між прийняттям християнства і татаро-монгольським нашествям. 250 років розквіту язичності в християнській Русі! І досі його „залишки” становлять суть православ'я, його відмінність від католицизму та інших конфесій християнської релігії. До того ж, саме слово „православ'я” не перекладено з новозавітньої старогрецької мови: так називалась наша дохристиянська релігія, тобто воно запозичене християнами у „язичників”-русинів.

У книзі доводиться, що висновки багатьох вчених про формальне прийняття християнства Володимиром знаходять підтвердження і в посланні краківського єпископа Матвія до відомого діяча римської Церкви Бернарда Клервського. На рубежі 40 – 50 років XII століття єпископ Матвій повідомляє, що наш народ „Христа тільки по імені признає, а по суті справи в глибині душі відрікає. Не бажає згаданий народ ні з грецькою, ні з латинською Церквою бути єдиним, але відмінний від тієї і іншої, таїнств жодної із них не поділяє”.

Але твердження єпископа Матвія – це погляд збоку. Перелічені факти симбіозу дохристиянської релігії східних слов'ян із християнством – результат перехідного періоду. Адже крім народного ставлення до християнства, яке фактично ототожнювалося з язичністю, а по суті легко сприймалося народом і ставало близьким йому, в Русі послідовно зростало й утверджувалося офіційне ставлення до „язичності”. І саме це ставлення, як зазначають автори, відображено в давній літературі. Так, язичницьке „Слово о полку Ігоревім” дійшло до нас в одній копії кінця XVIII століття. А „Слово якогось христоролюбця...”, спрямоване проти язичництва, дійшло у вісімнадцяти копіях. І саме антиязичницька література подавала язичництво у сфальшованому вигляді.

Брак літератури з дослідження язичництва призводить до того, що навіть вчені не можуть остаточно розібратися в пантеоні давньоруських богів та визначити місце нашої дохристиянської релігії серед інших релігій світу.

Умови, що склалися внаслідок перебудови в СРСР, а потім і проголошення незалежності України, сприяли поступовому зростанню інтересу до стародавньої української релігії. В Україні та Росії з'являються громади, які стверджують, що саме цю релігію вони сповідують нині. Одночасно публікуються дослідження з проблем цієї релігії, визначаються пантеони богів, висуваються гіпотези щодо функціонування древніх вірувань. Автори цих дуже різних гіпотез мають рацію в одному: паралельно зі становленням християнства поступово занепадала духовність Руси – України, роздвоювався менталітет народу. Адже знищення національної релігії є не чим іншим, як знищенням сили нації.

Автори слушно зазначають, що наша древня релігія – не віра, а знання того, як зв'язатися з Богом. Вона базувалася на знанні астрономії, тобто була космічною. Високий рівень світогляду наших пращурів, який можна порівняти хіба що з найрозвиненішими релігійними системами, характеризується уявою про різні прояви Бога, тобто Його Іпостасі. Їх найбільшим досягненням було створення досконалого астрономічного календаря. Космологія древніх русинів-українців мала більш об'єктивний, більш науковий характер, ніж космологія християнства. Світогляд наших предків в умовах європейського Середньовіччя не вів до глухого кута. Тобто не було необхідності замінювати Ведичне Православ'я юдейохристиянством. Ця заміна відбулася лише тому, що князі узурпували вічову владу і зрадили народ. Вони хотіли бути схожими на іноземних правителів.

Автори книги роблять спробу встановити правдивий зміст древньої релігії, її пантеону, що перед татаро-монгольським нашествям фактично становив симбіоз Ведичного Православ'я з християнством. Цьому й сприяє рецензована книга, яка воскрешає невідомі раніш письмові пам'ятки,

актуальні видання

актуальні видання

наближує нас до розуміння стародавньої релігії.

У книзі представлено широку панораму репродукцій символіки Вєдичного Православ'я, а також ікон Андрія Рубльова.

Книга, безперечно, є цінним дослідженням історії розвитку духовності українського народу, яке може бути корисним релігієзнавцям, студентам гуманітарних вузів, широкому загалу читачів.